

Un angle à lunette, par le Prof. Z. Fekete.

Description d'un instrument construit par l'Auteur et utile surtout pour l'arpentage d'un terrain d'essai quadratique.

*

A Rectangular Telescope Cross. By Prof. Z. Fekete.

Description of a surveying instrument designed by the author, which can be used very well when fixing quadratic sample plots.

A vita lezárása.

Ajtay Viktor erdőtanácsos úr személyes látogatásával tisztelt meg Sopronban abból a célból, hogy a vágássorrendszám és az arra alapított hozadékszabályozás körüli vitás kérdéseinket szóbelileg megtárgyaljuk és a lehetőség szerint megegyezésre jussunk. Megbeszélésünk befejeztével *Ajtay* tanácsos úr arra kért, hozzam tárgyalásunk eredményét az „Erdészeti Lapok”-ban nyilvánosságra és zárjuk le ezáltal vitánkat ott, ahol elkezdtük: a szakközönség előtt. Örömmel teszek most eleget ennek a kérésnek.

A vágássorrendszám megállapításánál a „c” tényező körül folyt a legtöbb vita: szükséges-e az, vagy sem? A faállomány vágásérettségét a koron kívül a vágássorrendszám két szempontból ítéli meg: 1. mennyiségi szempontból — ezt fejezi ki a sűrűség —, 2. minőségi szempontból, amit viszont a fejlődési fok fejez ki. Az állomány minőségét a fák átlagos minősége adja. Az utóbbit pedig az állományt alkotó fák külső alakí tulajdonságai (magasság, vastagság, ágtisztaság, egyenes növés stb.) szabják meg. Mindezek a tulajdonságok a termőhelyen kívül elsősorban a záródás függvényei.

Ha már most ezeknek a tulajdonságoknak s azok alapján a fejlődési foknak a megállapítása szembecslés útján történik, ahogyan azt *Ajtay* az első közleményében feltételezte, akkor egy külön „c” tényezőre nincs szükség. Ebben az

1 Ezeket tudom csak külső szemléléssel közvetlenül megállapítani. A belső szerkezeti tulajdonságokat csak annyiban, amennyiben azokra a külsőkről egyáltalán következtetni lehet.

esetben a faállomány minőségi fokát befolyásoló összes tényezőket együttesen szemmel becsülhetjük meg.

Másképen áll az eset, ha a fejlődési fokot, miként azt *Ajtay* a hozzászólásokra adott válaszában tette, az állományok átlagos magassága és vastagsága alapján határozzuk meg. Ebben az esetben a minőséget jelző tényezők közül csak a két mérhető szerepel az így megállapított fejlődési fokban, a többi nem. *A többi tényezőnek a figyelembevételé után történhetik egy külön tényező útján. Ebben az esetben a „c“ tényező tehát jogosult.*

A nehezebbik kérdés az, hogyan határozzuk meg ezt a „c“ tényezőt. En felemlítettem, hogy lehetne szembecsléssel. Épp úgy fokokat kellene alkotni, mint amikor a fejlődési fokot szembecsléssel határozzuk meg, s aztán szembecsléssel kellene megállapítani, hogy ágtisztaság, egyenes növény stb. tekintetében milyen fokú a fejlődés.

Ajtay a sűrűséggel kapcsolatban adja meg a „c“ tényező értékeit. Ezek az értékek egy, még bizonyításra váró tételen nyugosznak: t. i., hogy azonos relatív kor esetén tekintet nélkül a termőhelyre, kezelésre stb., egyenlő sűrűség hiány mellett a kérdéses minőségi romlás (ágasság, görbe növény stb.) egyenlő. Ez a gyengéje a „c“ tényezőnek. Maga *Ajtay* is azt mondja első közleményében, hogy a „c“ tényező még gyakorlati ellenőrzésre és annak alapján esetleg igazításra szorul.

A „c“ tényező a második esetben tehát jogosult, de meghatározása még mindenhol ingadozó.

Ami a hozadékszabályozást illeti, megbeszélésünk folyamán kitűnt, hogy azok az eltérések, amelyek közöttünk fennálltak, legnagyobbbrészt abból a körülményből származtak, hogy *Ajtay* az első két közleményében, amelyekre a hozzászólásom vonatkozott, nem fejtette ki annyira részletesen álláspontját, hogy az minden körülményre kiterjedhetett volna.

Az én kifogásom lényegileg egy körülményt érintett. Azt, hogy a vágásérettség alsó és felső határának a kijelölésével egyúttal már megfellebbezhetetlen ítéletet mondjunk arra vonatkozólag is, mikor és mennyi idő alatt kell az egyes

állományokat kihasználnunk. Más szóval, hogy a két határ a tartamosság érvényesítésének is határt szabjon, tekintet nélkül arra, hogy gazdasági szempontból előnyös-e az, vagy sem.

Nem szabad ugyanis elfelejtenünk, hogy a vágássorrendszám az egyes állományok belső érettségét adja egymástól teljesen függetlenül. Az egyes állományok azonban az erdőgazdasági üzem keretén belül nem függetlenek egymástól, hanem magasabb szerves gazdasági egységet alkotnak, amelyben valamelyik tag kihasználását vagy ki nem használását nemcsak a kérdéses tag belső tulajdonságai, hanem elsősorban az egész szerves egységben való helye, a közvetlen szomszédaihoz való viszonya, a kihasználásának az egész üzemre, annak menetére és a gazdaság eredményére való hatása szabják meg. Ezek azok a tényezők, amiket nem lehet képletbe foglalni és ezért írtam én hozzászólásomban azt, a vágássorrendszámot nem tartom olyan széles alapokon nyugvónak, hogy egyedül annak alapján döntsünk ezekben a kérdésekben. Mindezek a megfontolások azért támadtak fel bennem, mert *Ajtay* a hozadékszabályozásról szóló cikkében azt írta, hogy „ezek szerint ki tudjuk jelölni azokat az állományokat, amelyek tekintet nélkül területükre, ill. fa-tömegükre, *sürgősen kihasználándók*.”

Ajtay megmutatott nekem néhány, az ő eljárásával elkészített tényleges üzemre vonatkozó üzemtervet. Ezeknek alapján meggyőződtem arról, hogy igenis *Ajtay* is figyelembe veszi mindazokat a körülményeket, amelyeket fentebb említettem és a vágásérettség határa nála sem feltétlen kötelező erejű, mert ahol azt a gazdaság érdekei úgy kívánták, ott egyes állományokat még a sürgős kihasználás határán túl is fenntartott. Ugyanígy nem lehet feltétlen kötelező erejű a vágásérettség alsó határa sem. Lesznek esetek, amikor bizony olyan állományt is ki kell használnunk, amelyik a vágásérettség alsó határát még nem érte el.

Mivel tehát *Ajtay* maga is felülbírálja egy magasabb szempontból a vágássorrendszám alapján levezetett hozadékokat, azért a köztünk e téren fennállott véleménykülönbségek megszűntek.

Dr. Kovács Ernő.

A másik fél részéről.

Dr. Kovács Ernő egyetemi adjunktus úr megtisztelt engem azzal, hogy vitázáró sorait elküldötte nekem. Én e gesztusának nagyrabecsölése mellett közleményéhez a következőket fűzöm:

1. Lapunk szerkesztőjének, dr. Mihályi Zoltánnak *mindkettőnk*höz intézett felhívására *közös célunk* volt, hogy a lap nyilvánossága előtt folyt tudományos vitát lezárjuk.

Azt a vitát, amelynek *teljes elméleti* anyaga nem való egy *gyakorlati irányú* szaklapba, mert a legapróbb részletig ez nem tarthat számot az olvasók érdeklődésére.

Ez azért fontos körülmény, mert Sopronban meg is állapodtunk abban, — egyéb körülmények felemlítése mellett — hogy cikkeimnek ezek a kényszerű és természetes hézagai okozták a félreértést közöttünk. Még pedig éppen azokban a kérdésekben, amelyeket Kovács most is szóba hoz.

Vitát vitával lezárni nem lehet, ezért most tovább nem vitázom, hanem idézek és megállapításokat teszek.

2. Kovács szerint a „c“ tényező felesleges, ha az összes tényezőket szemre becsüljük meg.

Hivatkozom tanulmányom bevezető részére, amely szerint éppen az a baj, hogy egyszerre kell megbecsülni több tényező együttes hatását. Éppen abból a célból állítottam fel az egész módszert, hogy az egyszerre való megbecsülésből eredő szóbeli csatákat, vitákat kizárjuk s vita helyett „kézzelfogható“ döntést nyerjünk.

Teljesen mindegy, hogy az állománytényezőket szemre vagy méretekkel értékeljük, a cél éppen az, hogy *az egyes tényezőkben külön-külön jussunk megállapodásra*, mert ha megállapodni nem tudnánk, a szembecslést még méretezéssel ellenőrizhetjük.

Kovács a következőkben elismeri, hogy méretezés esetén a „c“ nem felesleges, sőt szükséges, ebből tehát az következik, hogy az első esetben is szükséges és nem felesleges.

3. Idézem az „Erdészeti Lapok“ 1937. évi I. számának 41. oldalán írt (bár zárójelbe tett) mondatot:

„A (sűrűségnek) a harmadik (vagyis a műszaki tulajdonságokra ható) befolyását *egyelőre mellőzzük, vagyis a*

műfa állományokra külön módosító tényező alkalmazását.” Ugyanakkor írtam azt is, hogy „eszerint a rossz termőhelyen levő állományok bizonyos hibapontokkal indulnak”, (ami természetes), végül pedig, hogy a „*c*”-tényezőt ábrázoló görbének olyan hajlást írtam, amelynek következtében bármilyen gyéritési elv szerint végrehajtott gyéritésnél a hibát kizártam (hiszen 0.7 alá nem gyéritünk a legerősebb bevágással sem). Ezekkel igazolom azt, hogy Kovács ezelőtti és mostani észrevételeivel már a kezdet-kezdetén számoltam.

Szükségtelen tehát, hogy most foglalkozzam velük, mert mint idézetemből kiviláglik, ezt a kérdést — a dolgok mai állásában — tulontúl elméleti vonatkozásnak minősítettem és hogy tényleg az is, arról bárki, bármikor meggyőződhetik, hogy fáradságot vesz magának tényleges feladatok megoldására.

Ismétlem: főként azért, mert mindazokat, amiket Kovács az ággöresökről, műszaki tulajdonságokról, talajról és gyéritésről szóvá tesz, már figyelembe is vettem.

4. A hozamszabályozásra vonatkozó észrevételével szemben idézem az E. L. 1937. IV. sz. 340. oldalán olvasható sorokat: „Mondanivalóim itt *egyelőre végetértek*. Azt még hozzá kell fűznöm, hogy magát a *művelet gyakorlati végrehajtását nem teljesen az itt ismertetett mód szerint tervezem*, mert hisz célom most nem a gyakorlati alkalmazás, hanem az elvi megértetés volt”. Idézem a táblázat jegyzet-rovatában igen apró betűvel szedett megjegyzésemet az egyéb gazdasági szempontokról. De ezenkívül kérem figyelembevenni tanulmányomnak ezt követő szakaszait egészen a cikk végéig.

Mindezeken felül idézem további írásaim tartalmát, s azt hiszem ezek bőséggel igazolják, hogy ebben a tekintetben véleményeltérés, tehát vitaanyag, közöttünk nem is volt. Hogy mégis vita keletkezett, annak oka más nem lehetett, mint hogy Kovács annakidején nem tulajdonított elég súlyt idézett szavaimnak.

Fontos az, hogy — mint írja is — a véleménykülönbség eloszlott közöttünk.

Az elmondottak valóban azt igazolják, amiben Sopronban mi már meg is egyeztünk, hogy t. i. a vitát félreértések okozták, s hogy végeredményben sem „c“ tényezőt, sem levezetéseimen, sem következtetéseimen változtatnom nem kell; ezért örömmel zárom le tehát én is a vitát.

Különös örömmel, hogy eddig ez a bajvívás a lovagiasság szabályai szerint folyt le, én pedig minden félreértés ellenére töretlenül haladhatok tovább azon az úton, amit magamnak gyakorlati erdőgazdaságunk előbbrevitelére kitűztem.

Ajtay Viktor.

Abschluss der Debatte. Von Dr. E. Kovács und V. v. Ajtay.

Die in den Heften I., II., IV., VI. und XI. des Jahrganges 1937 der „Erdészeti Lapok“ veröffentlichten Ausführungen der Verfasser über die *Ajtaysche* Hiebsfolgezahl und ihre Anwendung führten unlängst zu einer mündlichen Aussprache und als Ergebnis dieser wird die Klärung gewisser Missverständnisse kundgegebenen.

Clôture de la discussion, par le Dr. E. Kovács et V. d'Ajtay.

Élimination de certains malentendus concernant le nombre de l'ordre des coupes, dû à M. Ajtay, et les applications de ce nombre.

Close of the Debate. By Dr. E. Kovács and V. de Ajtay.

Some misunderstandings concerning the felling serial number of *Ajtay* and its use are cleared.

